

УДК 658:338.246:330.24

DOI: 10.36919/2312-7872.2.2024.80

Ю. В. Костенко,

аспірант

кафедра економіки, фінансів та обліку

ПВНЗ «Європейський університет»,

бульвар Академіка Вернадського 16-В, Київ 03115,

E-mail: yukostenko@e-u.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6349-0830>

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА У ТРАНСФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Підприємства, які функціонують в теперішніх надзвичайних обставинах (воєнний стан) мають сталеву загартованість працівників та системи управління підприємством. Більшість підприємств релокували свої бізнес-процеси, що підсилило можливість для потужності та вибору як сировинної бази так і ринку збуту (регіональна приналежність). Ця підсилена трансформація призвела до поліпшення економічної безпеки підприємства. Економічна безпека підприємства це економічно унікальне значення, яке показує на якому рівні функціонує підприємство та, які заходи потрібно прийняти для збільшення економічного потенціалу для підсилення економіки держави.

У статті розглянуто рівні безпеки підприємства (макро-, мезо-, мікро- та нано-) кожен з яких націлений на світову економічну безпеку, економічну безпеку держави, економічну безпеку регіону із підсиленням галузевої безпеки, економічну безпеку підприємства та економічну безпеку потенційного споживача відповідно. А також проаналізовано зовнішні та внутрішні чинники, які впливають на розвиток та ефективне функціонування підприємства. Так до зовнішніх чинників віднесено: політико-правовий, економічний, соціально-культурний, демографічний, географічний, екологічний, інформаційний, інноваційний тощо, а до внутрішніх: управління персоналом, організаційна структура підприємства, операційна діяльність, фінансові та маркетингові плани тощо.

Ключові слова: економічна безпека, рівні, зовнішні та внутрішні чинники, трансформаційна економіка.

Постановка проблеми. На сьогодні підприємство як відкрита система, функціонує в небезпечному, надзвичайному, складному та нестабільному зовнішньому середовищі. В період воєнного стану чинники зовнішнього середовища обмежують активність підприємств на ринку, створюють загрози та небезпеки. В цих умовах найголовніше для підприємств, це забезпечення економічної безпеки для подальшого функціонування. Тобто для підприємств України створення безпечних умов функціонування, налагоджування поставок, використання нових технологій чи модернізація застарілих, взаємодія із партнерами та налагоджування зворотного зв'язку зі споживачами, поновлення і розвитку стратегічно важливих партнерських зв'язків із вітчизняними та зарубіжними партнерами, розширення чи зміна регіональних ринків збуту є інструментами підвищення рівня економічної безпеки завдяки трансформаційним бізнес-процесам. Кожна дієва бізнес-одиниця, яка спрямована на розвиток чи формує підсилення економічних інструментів, впливає на мікрорівень, який гнучко пристосовується до трансформаційних аспектів економіки. Важливим аспектом сучасної економічної безпеки підприємства стала глобальна цифровізація в бік посилення ролі інформаційного захисту, особливо за рахунок набуття нових важливих, захисних функцій. Їхня місія полягає не лише у забезпеченні безпеки, а й підвищення рівня конкурентоспроможності, що призведе до посиленої економічної безпеки підприємства на всіх рівнях його управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми та особливості економічної безпеки підприємств в трансформаційній економіці вельми актуальна тема та є одним з пріоритетів наукових досліджень, особливо з урахуванням сучасних змін та тенденцій. Цим питанням приділяють підвищену увагу як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, такі як: О. Ареф'єва [1], К. Гоу [6], Т. Дай [7], Ю. Дін [7], Н. Іванова [9], О. Захаров [3], Н. Калинюк В. [2], Н. Коваленко [1, 2], Г. Козаченко [4], Т. Кожухова [8, 9], Л. Лижник [8], О. Ляшенко [4], І. Нагорна [2], О. Неізнестна [9], А. Погребняк [2, Н. Приймак [9], Титикало В. [1,2], К. Хаврова [8], Ю. Ченг [7], Д. Чжао [7], Л. Шевченко [8], Дж. Ю. [6].

Незважаючи на велику кількість досліджень, найбільшої уваги потребує вивчення особливостей економічної безпеки та визначення переліку загроз, можливості їх прогнозування та протистояння їх шкідливому впливу на різних рівнях трансформаційної економіки.

Мета обґрунтувати особливості економічної безпеки підприємства у трансформаційній економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні можна сказати, що серед країн транзитивної економікою не існує такої, в якій законодавчу базу корпоративного управління можна було б оцінити як досконалу. Зазвичай рівень розвитку цієї частини законодавства можна оцінити лише як початковий, або у стадії становлення. Урахування досвіду країн, що вже пройшли цю стадію, дуже допомагає розвитку законодавства з корпоративного управління, та дає можливість максимально скоротити період проб та помилок. Надання максимального пріоритету локальному праву не заважає запозиченню рішень англо-американського права, які зарекомендували себе як вдалі. Діапазон стратегій, які втілюються у законодавстві щодо корпоративного управління в країнах з транзитивною економікою, напрочуд широкий і втілює в себе навіть протилежні підходи. Так, наприклад, в Естонії держава майже самоусувається від питань корпоративного управління. В той самий час як в Угорщині, Польщі та Чехії відбувається процес орієнтування на деталізацію і розгалуження корпоративного законодавства та втілення практики корпоративного контролю і реальних процесів розвитку такого законодавства.

В Україні формування законодавчої бази корпоративного управління почалось тільки в роки незалежності. Цей процес почався фактично на пустому місці і, на жаль, було проігноровано багатий досвід зарубіжних країн в галузі законодавчого управління корпоративними відносинами.

Кожна корпоративна структура має свою, повністю індивідуальну систему економічної безпеки. Ефективність роботи цієї системи цілком залежить від стану державної нормативної бази, наявності матеріальних та технічних ресурсів, які може виділити корпоративна система на забезпечення економічної безпеки, а також від того, чи усвідомлюють в повній мірі усі працівники важливість забезпечення економічної безпеки.

Незважаючи на високий рівень індивідуальності реалізацій механізмів забезпечення економічної безпеки корпоративних систем всі ці імплементації покликані забезпечувати своєчасне вирішення наступних завдань:

- вчасне виявлення широкого спектру небезпек незалежно від джерела їх походження.
- прогнозування і пріоретизація наслідків цих небезпек.
- визначення механізмів протидії визначеним небезпекам.
- передача інформації на керуючі рівні корпоративної структури для прийняття рішення про початок контрзаходів для усунення або мінімізації наслідків економічних загроз.

Завдяки доволі суворій типізації завдань механізмів забезпечення економічної безпеки їх реалізація доволі просто піддається алгоритмізації. На наш погляд цей алгоритм може включати в себе наступні етапи:

- постійний моніторинг та збір інформації для визначення можливих джерел економічної небезпеки.
- обчислення індикативних показників економічних загроз за функціональними складовими корпоративної структури. Цей етап характеризуються високим рівнем індивідуальності для кожної корпоративної структури або її підрозділу в залежності від галузі, в якій вона діє.
- порівняння отриманих на попередньому етапі показників з пороговими значеннями. Абсолютне значення показників має другорядний характер. Першу роль на цьому етапі грає правильність розподілу порогових значень показників по шкалі рівнів загроз, яку використовує корпоративна структура. Доволі часто в економічній літературі можна зустріти шкалу з чотирьох рівнів, таких як абсолютно безпечний, безпечний, достатньо безпечний, небезпечний.

- на наступному етапі проводиться порівняння отриманих показників для розробки системи пріоритетів загроз і визначення основних напрямків протидії цим загрозам.

Маючи визначені рівні загроз можна приступати до розробки контрзаходів, які допоможуть зберегти як інтегральний показник рівня економічної безпеки, так і рівні по конкретних напрямках на достатньому для існування і розвитку корпоративної структури рівні.

Також на рівень економічної безпеки корпоративної структури має значний вплив набір чинників, які є загальними для всіх галузей та форм власності.

До першої групи таких чинників можна віднести так звані ресурсні чинники, такі як соціально-економічна інфраструктура місцевості, в якій розташована корпоративна структура. Наявність та стан кадрових ресурсів, їх освітній та кваліфікаційний рівень та рівень доходу, характерний для даної місцевості. Також в залежності від типу виробництва може братися до уваги наявність, якість та доступність використання природних ресурсів.

Наступною групою є чинники, які впливають на стабільність попиту на продукцію. До них можна віднести якісні показники продукції, рівень її гарантійного обслуговування, конкурентоспроможність продукції, стабільність ринку збуту продукції та наявність довгострокових замовлень та стабільність партнерських відносин зі споживачами продукції.

Не останню роль відіграє чинник стабільності постачання сировини та матеріалів та їхні якісні показники. Багато мати довготермінові та диверсифіковані джерела постачання сировини та матеріалів. Також треба мати декілька джерел забезпечення запасних частин та сервісного обслуговування обладнання для швидкого відновлення виробничих засобів у разі їх виходу з ладу. Монополізація поставок матеріалів та послуг є недопустимою для забезпечення належного рівня економічної безпеки.

Важливим чинником є також стан державного регулювання економічної діяльності. При оцінці цього стану слід звернути увагу на державну податкову політику, наявність державного замовлення на продукцію, наявність різноманітних програм сприяння як виробництву в цілому, так і, можливо, по окремих групах товарів, а також наявність товарів, які відносяться до критичних потреб держави. Важливу роль також відіграє наявність та дієвість механізмів захисту комерційної таємниці.

Дуже значну роль також має рівень компетентності керівництва самої корпоративної структури. Високий рівень професіоналізму керівництва так команди менеджерів, сформований за рахунок наявності та підтримки системи їх підготовки та актуалізації кваліфікаційного рівня, забезпечує активний вплив на стан економічної безпеки корпоративних структур.

В сьогоденних умовах функціонування підприємства враховують всі чинники впливу на їх діяльність. Але на жаль всі підприємства врахувати чи ефективно функціонувати у надзвичайних обставинах не мають шансу. На їх безпечну, потужну та ефективну діяльність впливають і рівні безпеки, які з кожним роком трансформуються під впливом ряду чинників. Так найвищим рівнем безпеки є макрорівень (всі дії відбуваються на рівні держави та за її межами), і має розгалуженість на міжнародну та національну (оборонна, інформаційна, соціальна, демографічна, екологічна, продовольча тощо) безпеки, які мають вплив на національну економіку держави із врахування світової економічної безпеки. Регіональний рівень безпеки — мезорівень, який охоплює і галузеву безпеку за регіонами (так як кожен регіон має різне галузеве різноманіття). Мікрорівень — безпека підприємства, яка складається із економічної безпеки, а вона в свою чергу охоплює інформаційну, фінансову, кадрову, тощо, тобто всі види захисту підвищеного рівня безпеки в екосистемах (рис. 1). Мікрорівнева економічна безпека орієнтована на вивчення економічних процесів, що просуються (короткостроково, середньостроково, довгостроково) в межах кожного підприємства. Для успішного функціонування, розвитку, та реалізації довгострокових планів підприємства організовують і підтримують всі види економічної безпеки мікросистем, як основного фактору для виживання при впливі внутрішніх та зовнішніх факторів. Фінансова та інформаційна безпека мікросистем пронизує всі її рівні та структурні підрозділи, а також максимально насичує економічний простір підприємства. Економічна безпека підприємства супроводжує усі види діяльності, що здійснюються на підприємстві, забезпечуючи їх результативність: планування та прогнозування, облік, аналіз, контроль, організацію виробництва та збуту продукції, зберігання і транспортування, фінансову роботу, управління та регулювання.

На українських підприємствах економічна безпека є ключовим чинником, який забезпечує успішність та стабільність бізнесу в умовах транзитивної економіки. Її можна розглядати як широкий спектр заходів протидії загрозам та ризикам які виникають в середовищі самого підприємства, так і за його рамками. Ключовими її частинами можна визнати кадрову безпеку, фізичну безпеку, інформаційну та юридичну.

В період воєнного стану змінилися пріоритети економічної безпеки держави і на передній план вийшов не тільки мирний, інноваційний розвиток національної економіки, а й розвиток оборонної спроможності держави. Що в свою чергу вплинуло на економічну безпеку мікрорівня: на цілях та інтересах підприємства, використання та розподілу ресурсів. Економічну безпеку на мікрорівні не можна розглядати окремо від економічної безпеки держави (рівень національних інтересів). Зв'язок

між ними визначає рівень вразливості економіки, яка впливає на безпеку. Отже, здатність економічної безпеки держави до реалізації її інтересів визначається рівнем її вразливості. Його можна розглядати як співвідношення переваг і недоліків національної економіки під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Всі ці інтереси впливають на економічну безпеку підприємства в залежності від рівня впливу факторів [10].

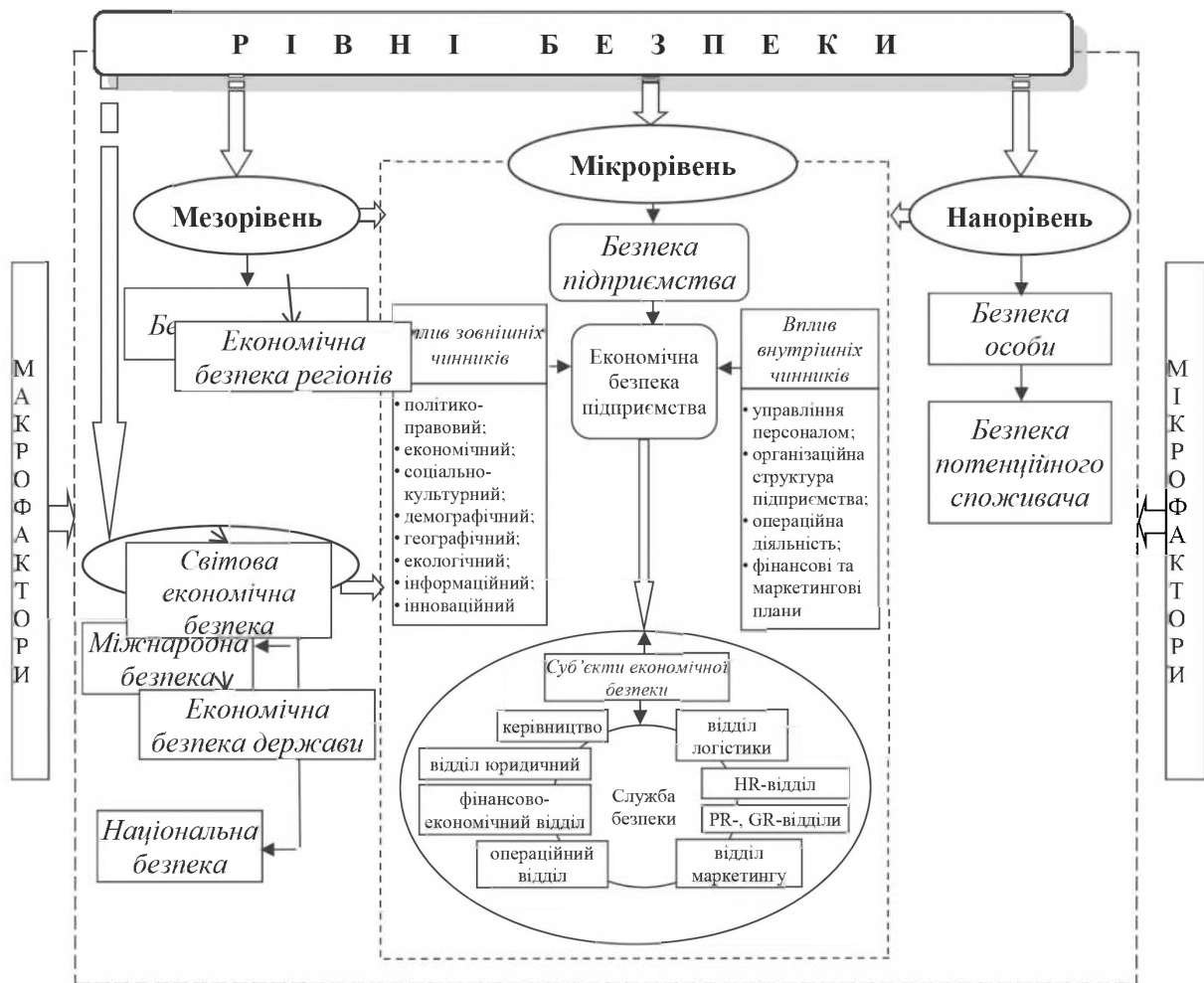

Рис. 1. Рівні безпеки в трансформаційній економіці [розроблено автором]

У центрі безпеки особи стоїть захист її життя, свободи та інтересів. Економічна безпека регіону, сприяє подальшому вдосконаленню соціально-економічної та екологічної сфер. Визначено, що інтереси держави, регіону, підприємства й особи у різних сферах суспільного життя є об'єктами захисту і забезпечення належного рівня безпеки.

Економічна безпека підприємства з кожним роком трансформується у зв'язку із впливом ряду чинників, ризиків та загроз. Так реагує і економічна безпека держави трансформується відповідно до світових змін та за рахунок динамічного розвитку суспільства.

Загрози, які впливають на рівень економічної безпеки поділяються на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх загроз можна віднести:

- світові економічні процеси (зміна, тренди);
- здійснення антиконкурентних заходів (встановлення цін, обмеження інвестицій, усунення з ринку, розподіл джерел);
- усунення конкурентів (заволодіння ринками збуту чи майном конкурентів);
- порушення інформаційних кордонів підприємства (кібератаки)
- протиправну діяльність у зв'язку із неврегульованим законодавством;
- політична ситуація в Україні та закордоном;
- екологічні особливості країни та регіону де функціонує підприємство (стихійні лиха, паводок, зсув ґрунтів);

- місце розташування країни-підприємства, сировинної бази та ринки збуту;
- релігійні особливості країни, історія, традиції, ментальність.

До внутрішніх загроз економічної безпеки слід віднести:

- протиправні та негативні дії персоналу, що загрожують функціонуванню та розвитку підприємства (нерозвинена корпоративна соціальна відповідальність, вибудована система гуманізації стосунків в організації: між персоналом та керівництвом, відсутня система чи механізм мотивації);
- порушення захисту інформації (витік конфіденційної інформації підприємства);
- планування фінансової та комунікаційної діяльності на підприємстві;
- порушення порядку використання технічних засобів (проходження інструктажу);
- низький рівень управління потенційними ризиками як у контексті внутрішніх, так і зовнішніх загроз (передумови виявлення всіх видів ризиків).

Необхідно усвідомити, що всі види загроз настільки між собою пов'язані, що іноді відокремити їх один від одного неможливо, і їх вплив призведе до нестабільного функціонування, адже цей вплив може перемножуватись та ставати в рази сильнішим. Бар'єри цього об'єднаного впливу підприємства можуть економічно чи інформаційно не подолати.

Загрози, які впливають на рівень економічної безпеки із зовнішнього середовища, не залежать від підприємства і не підлягають впливу з його боку, тобто сприяти чи відстрочити цей вплив підприємство не в змозі, а на внутрішні загрози керівництво підприємства можуть вчасно вплинути та ефективно сприяти. Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і фахівці будуть здатні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

На макрорівні, потрібно збільшувати фінансування на захист державних систем від кібератак, посилити контроль кіберполіцією, оновлення програмного забезпечення, створення ефективної системи захисту в усіх сферах тощо.

Виходячи з розгляду існуючих загроз можна визначити, що економічна безпека підприємства — це комплекс дій, які пов'язані із організаційно-правовими, технологічними, соціально-економічними, фінансовими, технічними інформаційно-аналітичними та іншими методами, що спрямовані на усунення потенційних загроз та створення активізаційних умов для забезпечення ефективного функціонування підприємства трансформаційній економіці. Комплексність економічної безпеки підприємства полягає в розгляді її складових, які визначаються від специфіки діяльності, форми власності та організаційно правової форми, нормативно-правового забезпечення, кількості персоналу, від системи збуту та освоєності ринків тощо.

Можна виділити такі основні етапи побудови комплексної стратегії економічної безпеки корпоративної структури:

1. Збір інформації про можливі загрози. На цьому етапі проводяться опитування персоналу, аналіз технічної документації, аналіз географічного та політичного розташування підприємства.
2. Ідентифікація загроз. Використовуючи зібрану на першому етапі інформацію, проводиться виявлення всіх можливих загроз для економічної безпеки. Також на цьому етапі доцільне використання історичних даних та залучення зовнішніх експертів.
3. Оцінка загроз. На цьому етапі ідентифіковані загрози треба оцінити ймовірність виникнення загрози та з'ясувати можливий об'єм шкоди від неї.

Маючи комплексну та повну інформацію про ідентифіковані та оцінені загрози економічній безпеці можна приступати до підбору комплексної методики протидії цим загрозам.

Комплексність економічної безпеки залежить від групованих заходів, які спрямовані на несподівані економічні потрясіння (неочікувані або мимовільні). Від виду економічних потрясінь залежить вибір засобу боротьби чи захисту підприємства для функціонування на ринку. В деяких випадках заходи є простими, в при глобальних економічних потрясінь (війна) здійснюються масштабовані заходи, з більшими абсолютними втратами, які потрібні у міру зростання доходу.

Висновок. Зростання нестійкого положення вітчизняних підприємств, у зв'язку із воєнним станом та трансформаційні зміни в світовій конкуренції призводить до пошуку найбільш актуальних підходів, які могли б гарантувати економічну безпеку компанії на ринках збуту (міжнародні ринки збуту) та підвищити можливості їх активізаційного розвитку. Особливості економічної безпеки пов'язані із реалізацією таких умов, за яких суб'єкт господарювання міг би функціонувати максимально ефективно, а також забезпечити раціональне використання вже наявних ресурсів та з метою своєчасного попередження загроз та підвищення ефективності економічної безпеки. Кожна

нестандартна ситуація, що стосується зовнішніх чи внутрішніх загроз, викликає паніку у світі та відповідно на суб'єкті господарюванні це призводить до неефективних управлінських рішень. Сучасні умови розвитку мікросистем характеризуються високим ступенем захисту, що призводить до помітного зростання ролі та значення економічної безпеки в національній економіці України. В умовах зростаючих небезпек (фінансових, інформаційних, стихійних) особлива увага приділяється питанням організації подолання цих небезпек, за рахунок прогнозних даних, як на мікро так і на макрорівні, удосконалення систем управління та оборони (підприємства та держави), що забезпечить в майбутньому скорочення загальних витрат на безпеку, і призведе до фінансової стабілізації та розквіту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва, О., Титикало, В., & Коваленко, Н. (2023). Економічний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств при нестабільності зовнішнього середовища. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка, 16(32). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-16\(32\)-03](https://doi.org/10.33296/2707-0654-16(32)-03)
2. Tytykalo, V., Kovalenko, N., Pohrebniak, A., Nahorna, I., & Kalyniuk, V. (2023). Assessment of adaptive management of economic security of enterprises in the context of globalization challenges and sustainable development. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 18(4), 1271–1281. URL: <http://surl.li/nzvno>
3. Захаров, О. І. (2019). Інновації в системі економічної безпеки підприємств. Вчені записки Університету «КРОК», (3 (51), 168–174. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-51-168-174>
4. Козаченко Г. В., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність і механізм забезпечення: монографія. Київ: Лібра, 2013. 280 с.
5. Беркман Л.Н., Гудзь О.Є, Сотниченко В.М. Мультирівнева оптимізація проектування управління економічною безпекою телекомунікаційних підприємств. Економіка і суспільство. Випуск # 12 / 2017. URL: <https://urlxz.com/45uc2v>
6. Guo, Q., You, G. (2023) Understand Interactive Relationship Between S&T Security and Economic Security, Establish S&T Security Monitoring and Early Warning System. *Bulletin of Chinese Academy of Sciences*, 38(4), pp. 553–561. DOI 10.16418/j.issn.1000-3045.20221129001
7. Cheng, Y., Dai, T., Ding, Y., Zhao, D. (2023) Techno-economic Security: Key Issues, Evolution Mechanism and Evaluation Framework. *Bulletin of Chinese Academy of Sciences*, 38(4), pp. 541–552. DOI 10.16418/j.issn.1000-3045.20221110002
8. Kozhukhova, T., Khavrova, K., Shevchenko, L., Lyzhnyk, L. (2022) The global aspect of ensuring the financial security of sustainable development. Challenges and paradigm of national and international security of the XXI century: Economic and technogenic discourse, pp. 65–81. DOI 10.15587/978-617-7319-59-6.ch4
9. Ivanova, N., Pryimak, N., Kozhukhova, T., Nieizviestna, O. (2022) Economic component of the security of the eu countries and Ukraine. Challenges and paradigm of national and international security of the XXI century: Economic and technogenic discourse, pp. 43–64. DOI 10.15587/978-617-7319-59-6.ch3
10. L. Mohilevsky, V. Fursa, I. Sievidova, M. Komziuk, O. Khloponina-Gnatenko, D. Pidkopai. Ensuring the Economic Security of Ukraine in the Aspect of the Association Agreement Between the EU. *European Journal of Sustainable Development* 2021. 10, 2. pp. 171–186. Doi: 10.14207/ejsd.2021.v10n2p171

REFERENCES

1. Arefieva, O., Tytikalo, V., & Kovalenko, N. (2023). The economic mechanism of ensuring the financial security of enterprises in case of instability of the external environment. [Ekonomicznyy mekhanizm zabezpechennia finansovoi bezpeky pidpriemstv pry nestabilnosti zovnishnoho seredovyshcha] Adaptive management: theory and practice. Economics Series, 16(32). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-16\(32\)-03](https://doi.org/10.33296/2707-0654-16(32)-03) (In Ukrainian)
2. Tytykalo, V., Kovalenko, N., Pohrebniak, A., Nahorna, I., & Kalyniuk, V. (2023). Assessment of adaptive management of economic security of enterprises in the context of globalization challenges and sustainable development. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 18(4), 1271–1281. URL: <http://surl.li/nzvno> (In Ukrainian)
3. Zakharov, O. I. (2019). Innovations in the system of economic security of enterprises. [Innovatsii v systemi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv] Academic notes of the University “KROK”, (3 (51), pp. 168–174. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2018-51-168-174> (In Ukrainian)

4. Kozachenko G. V., Lyashenko O. M. (2013) Economic security of the enterprise: essence and mechanism of provision: monograph. [Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist i mekhanizm zabezpechennia: monohrafiia] Kyiv: Libra, P. 280 (In Ukrainian)
5. Berkman L.N., Gudz O.E., Sotnychenko V.M. (2017) Multi-level optimization of design management of economic security of telecommunications enterprises. [Multyrivneva optymizatsiia proektuvannia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu telekomunikatsiinykh pidpriemstv]. Economy and society. Issue 12. URL: <https://urlxz.com/45uc2v> (In Ukrainian)
6. Guo, Q., You, G. (2023) Understand Interactive Relationship Between S&T Security and Economic Security, Establish S&T Security Monitoring and Early Warning System. Bulletin of Chinese Academy of Sciences, 38(4), pp. 553–561. DOI: 10.16418/j.issn.1000-3045.20221129001 (InChina)
7. Cheng, Y., Dai, T., Ding, Y., Zhao, D. (2023) Techno-economic Security: Key Issues, Evolution Mechanism and Evaluation Framework. Bulletin of Chinese Academy of Sciences, 38(4), pp. 541–552. DOI: 10.16418/j.issn.1000-3045.20221110002 (InChina)
8. Kozhukhova, T., Khavrova, K., Shevchenko, L., Lyzhnyk, L. (2022) The global aspect of ensuring the financial security of sustainable development. Challenges and paradigm of national and international security of the XXI century: Economic and technogenic discourse, pp. 65–81. DOI: 10.15587/978-617-7319-59-6.ch4 (In Ukrainian)
9. Ivanova, N., Pryimak, N., Kozhukhova, T., Niezviestna, O. (2022) Economic component of the security of the eu countries and Ukraine. Challenges and paradigm of national and international security of the XXI century: Economic and technogenic discourse, pp. 43–64. DOI: 10.15587/978-617-7319-59-6.ch3 (In Ukrainian)
10. L. Mohilevsky, V. Fursa, I. Sievidova, M. Komziuk, O. Khloponina-Gnatenko, D. Pidkopai. (2021) Ensuring the Economic Security of Ukraine in the Aspect of the Association Agreement Between the EU. European Journal of Sustainable Development 10, 2. pp. 171–186. DOI: 10.14207/ejsd.2021.v10n2p171 (In Ukrainian)

Kostenko Yu. V. FEATURES OF THE ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE IN THE TRANSFORMATION ECONOMY

Enterprises operating in the current state of emergency (martial law) have steel-hardened employees and enterprise management systems. Most of the enterprises relocated their business processes, which strengthened the capacity and choice of both the raw material base and the sales market (regional affiliation). This enhanced transformation led to an improvement in the economic security of the enterprise. The economic security of the enterprise is an economically unique value that shows at what level the enterprise functions and what measures need to be taken to increase the economic potential to strengthen the state's economy.

The article examines the levels of enterprise security (macro-, meso-, micro-, and nano-), each of which is aimed at global economic security, economic security of the state, economic security of the region with strengthening of industry security, economic security of the enterprise, and economic security of the potential consumer, respectively. External and internal factors that affect the development and effective functioning of the enterprise are also analyzed. Thus, external factors include: political-legal, economic, socio-cultural, demographic, geographic, ecological, informational, innovative, etc., and internal: personnel management, organizational structure of the enterprise, operational activities, financial and marketing plans, etc.

Each level of economic security has an impact on the economic security of enterprises. Thus, due to changes in global economic security trends, the company's assortment policy, establishment of relationships with international partners, and improvement of production activities in accordance with European standards are changing. Due to changes in the economic security of the state (tax burden), the operational process and logistics points may change. The regional level of economic security in the period of martial law affects the enterprise due to the reduction of the raw material base, the destruction (occupation) of branches (areas) of the enterprise, the nano level — the consumer affects the enterprise due to the needs (problems) that arise in dangerous conditions.

Keywords: economic security, levels, external and internal factors, transformational economy.